

HANZAS PILSĒTA VALMIERA

 Valmieras Tūrisma informācijas centrs

Rīgas iela 10, Valmiera
+371 26332213
tic@valmiera.lv
www.visit.valmiera.lv

  /visitvalmiera

Valmieras audiogids:

+371 25440011 (operators LMT)
Zvani bez papildmaksas uz automātisko tālruņa līniju
un uzzini par Valmieru vairāk!

VALMIERA

Izdevējs: Valmieras pilsētas pašvaldība, 2020

Foto: Valmieras pilsētas fotoarhivs, Gustavs Māziņš, restorāns "Rātes Vārti"

Teksts: Mg. hist. Liene Rokpelne, Mg. hist. Alberts Rokpelnis, Valmieras Muzejs

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Reģionālās attīstības fonds

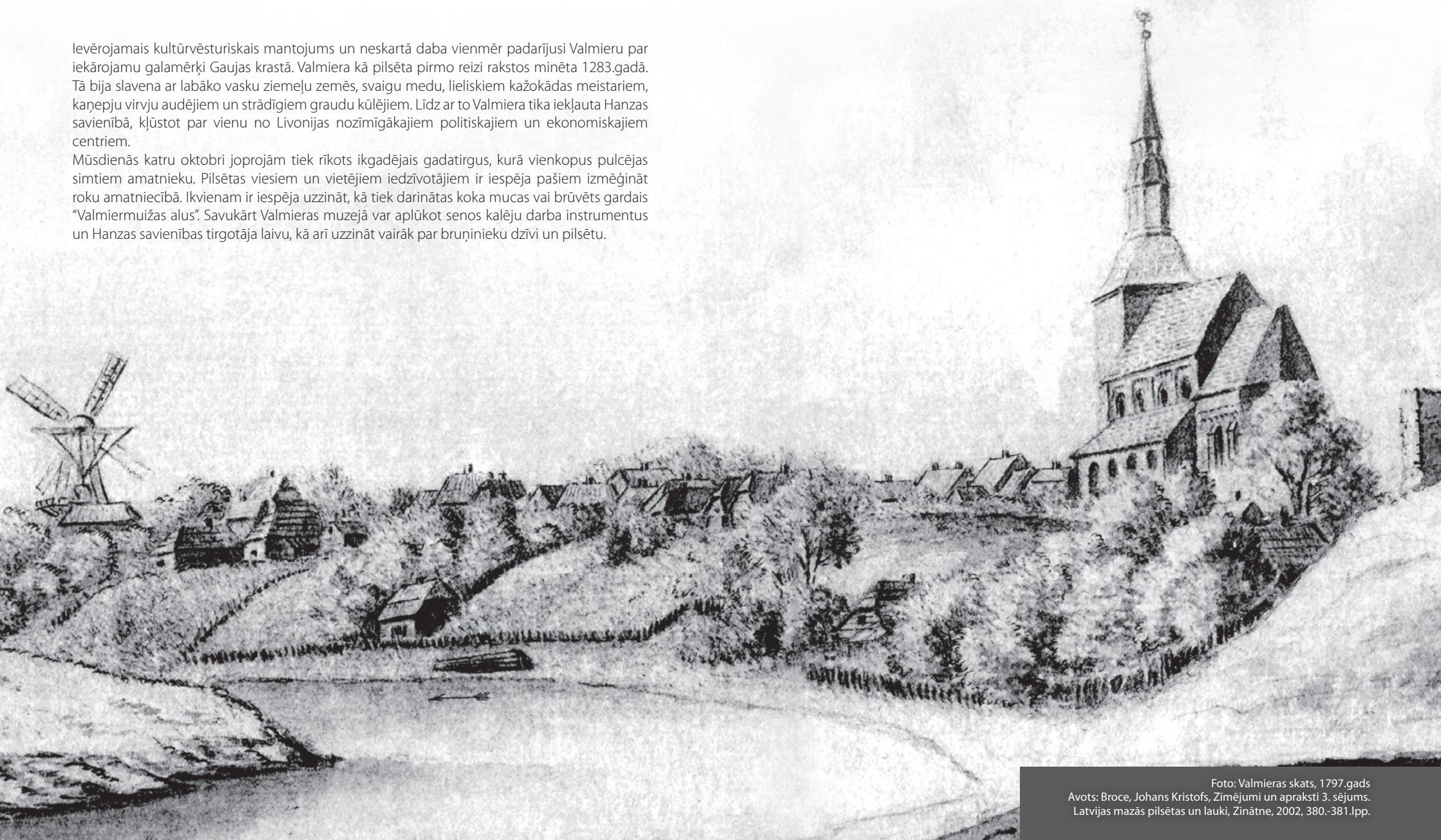
Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraires culturels
du Conseil de l'Europe

VALMIERA (WOLMAR)

Ievērojamais kultūrvēsturiskais mantojums un neskartā daba vienmēr padarījusi Valmieru par iekārojamu galamērķi Gaujas krastā. Valmiera kā pilsēta pirmo reizi rakstos minēta 1283.gadā. Tā bija slavena ar labāko vasku ziemeļu zemēs, svaigu medu, lieliskiem kažokādas meistariem, kaņepju virvju audējiem un strādīgiem graudu kūlējiem. Līdz ar to Valmiera tika iekļauta Hanzas savienībā, kļūstot par vienu no Livonijas nozīmīgākajiem politiskajiem un ekonomiskajiem centriem.

Mūsdienās katru oktobri joprojām tiek rīkots ikgadējais gadatirgus, kurā vienkopus pulcējas simtiem amatnieku. Pilsētas viesiem un vietējiem iedzīvotājiem ir iespēja pašiem izmēģināt roku amatniecībā. Ikvienam ir iespēja uzzināt, kā tiek darinātas koka mucas vai brūvēts gardais "Valmiermuižas alus". Savukārt Valmieras muzejā var aplūkot senos kalēju darba instrumentus un Hanzas savienības tirgotāja laivu, kā arī uzzināt vairāk par bruņinieku dzīvi un pilsētu.

PILSĒTA VIDUSLAIKOS

Pilsētas Livonijā veidojās 12.-13.gadsimtā, kad ieradās vācu zemju tirgotāji un vēlāk arī krustneši, kuri pēc sev zināma un pierasta dzīves modeļa veidoja jaunu dzīves telpu – pilsētu.

Lai pilsēta viduslaikos iegūtu pilsētas vārdu, tai bija jāatbilst vairākiem nosacījumiem. Pilsētā jābūt pilij, sētai jeb mūrim, baznīcai, dzirnavām un tirgus laukumam. Pilsētnieka dzīves kvalitāte lielā mērā bija atkarīga no tirgus, tas veidojās kā galvenais sabiedriskais centrs un nereti tika dēvēts par pilsētas sirdi. Cilvēki tirgū ne tikai iepirkās vai pārdeva savu preci, bet arī uzzināja jaunumus, jaunākos likumus, noskatījās jaunākās modes tendences un vēroja spēlmaņu rīkotas izrādes vai citus priekšnesumus. Valmierā pilsētu pārvaldīja rāte ar birģermeistaru, trim vai četriem rātskungiem, rakstvedi un pilsētas soģi.

Lai nokļūtu līdz Valmierai, bija jāceļo pa zemes ceļu, kam apkārt slējās purvains un biezs mežs. Ceļotāji varēja izmantot arī Gaujas ceļu, ko, domājams, labprāt izmantoja komisijas, kuras apsekoja pilsētu un izvērtēja pilu noderību un attīstību. Pilsētu apjoza augsts mūris, aiz kā patvērās Valmieras iedzīvotāji. Mūsdienās pilsētas bijušā mūra robežas ir iespējams izstaigāt vien nepilnas stundas laikā. Viduslaikos Ordeņa pili aizsargāja divi torņi, dziļš aizsarggrāvis, kas papildīts ar ūdeni, un biezas akmens pils sienas. Te tikās Livonijas varenie un to viesi, apspriežot svarīgus politiskus, militārus un ikdienišķus jautājumus.

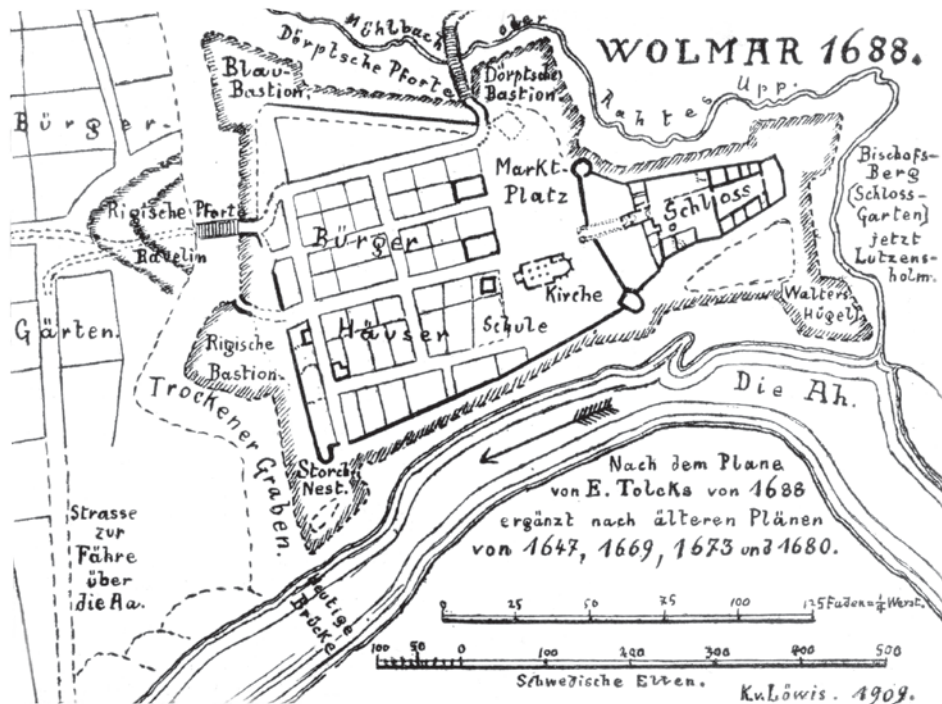

Foto: Valmieras senpilsēta, 1688.gads

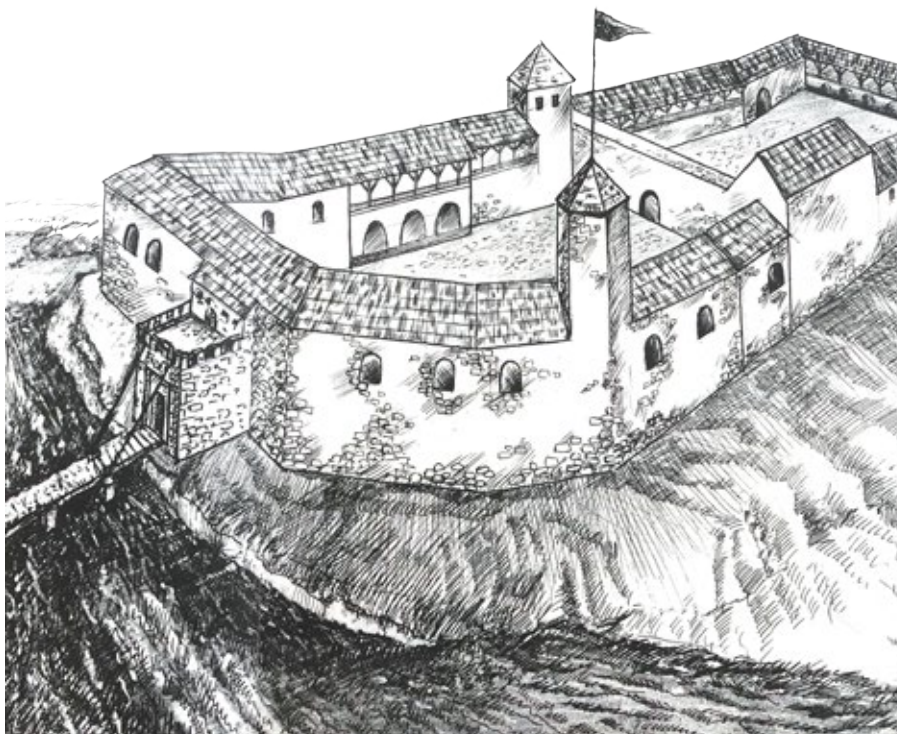
Valmieras Sv. Sīmaņa baznīcas sākotnējais izskats nav zināms. Visticamāk tā bijusi mazāka un celta gotikas stilā. Apkārt baznīcai bija pilsētas kapsēta, kas tur atradās līdz 18.gs. otrajai pusei. 1523.gadā Mārtiņš Luters nosūtīja uz Rīgu vēstījumu: "Izmeklētajiem mīļajiem Dieva draugiem, visiem kristiešiem Rīgā, Rēvelē un Tērbatā, Līvzemē, maniem mīļajiem kungiem un brāļiem iekš Kristus".

1526.gadā Valmierā ieradās pirmie aktīvie Luterā mācības sludinātāji un 1554.gadā Valmierā, pirmajā pilsētā ārpus Rīgas, tika pieņemts ticības brīvības verdikts.

Valmieras pilsētas senākais ģērbonis zināms kopš 1381.gada, un tas ir viens no senākajiem ģērboņiem Latvijā. Ģērbonī redzamā liepa ar zarus iekārtiem vairogiem simbolizē Valmieru kā Livonijas jeb Vācu ordeņa pakļautībā esošu pilsētu. Līdz mūsdienām vēl nav noskaidrota liepas nozīme, jo šajā reģionā tas nav izplatīts simbols. Ģērbonis apstiprināja, ka pilsētā ir izveidojusies pārvaldes sistēma - rāte un tai ir savas pilsētas tiesības un privilēģijas. Pirmās izmaiņas Valmieras ģērbonī notika 17.gadsimta sākumā, kad varu pilsēta pārņēma Zviedrijas kanclers Aksels Uksēšerna.

VALMIERA VIDUSLAIKU HANZĀ

Hanza - tirgotāju apvienība, kas bija balstīta uz dažādu teritoriju tirgotāju ekonomiskajām un politiskajām interesēm. Tās pastāvēšanu noteica vienota kultūras vērtību sistēma un vācu valoda.

Līdz šim izplatītais priekšstats par Hanzu kā vēsturisku savienību, kurā pilsēta iestājusies vai izstājusies, mūsdienās ir novecojis. Pētījumos arvien vairāk uzsver, ka Hanzā neiestājās un neizstājās ar konkrētu līgumu parakstīšanu. Tā bija plūstoša sistēma, kur tirgotāji no dažādām pilsētām aizstāvēja gan katrs savas, gan savienības kopīgās intereses. Livonijā, mūsdienu Latvijas un Igaunijas dienvidu teritorijā, atradās 12 Hanzas pilsētas. Valmiera (Wolmar) bija viena no tām. Hanzas klātbūtne attīstīja tirdzniecību ne tikai starptautiskā mērogā, bet veicināja arī iekšējo tirdzniecības tīklu starp Livonijas pilsētām. Valmiera Hanzā aktīvi piedalījās no 14. līdz 16.gadsimtam.

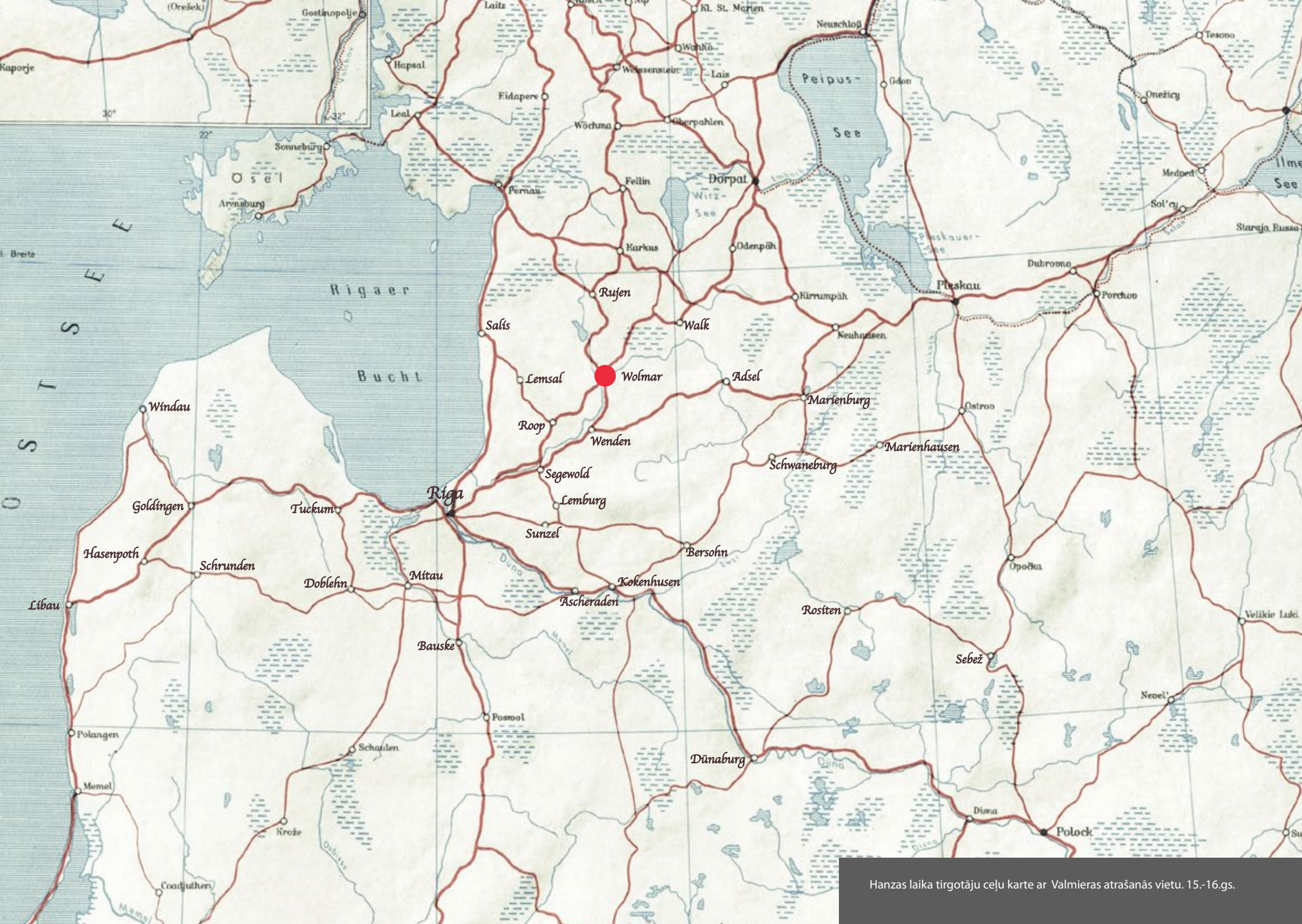
Valmiera bija vien neliela zvaigznīte "Hanzas zvaigznājā", tomēr tai bija pietiekami svarīga loma veiksmīgā Hanzas tīkla darbībā. Pilsētas izdevīgā atrašanās vieta starp lielākajām Livonijas pilsētām – Rīgu, Tallinu un Tartu, dienas attālumā līdz Cēsīm, kur atradās Vācu Ordeņa mestra rezidence, un Rīgas Arhibīskapa rezidencēm Limbažos un Turaidā, pilsētai ļāva kļūt par izdevīgu satikšanās vietu. Līdz mūsdienām zināmas vismaz 32 dažāda mēroga sanāksmes, kuras norisinājās Valmierā 15. un 16.gadsimtā.

Līdzīgi kā citas mazās Hanzas pilsētas, arī Valmiera bijusi vairāk amatnieku nekā tirgotāju pilsēta. Vadoties pēc arheoloģiskajiem izrakumiem, ir zināms, ka Valmierā darbojās kurpnieki un ādmiņi, kalēji, podnieki, kaula apstrādātāji, vērpeji, audēji, zvejnieki, arī muzikanti.

Ielūkojies, kāda bijusi dzīve Valmierā Hanzas Savienības laikā!

VALMIERA JAUNAJĀ HANZĀ

Jau 1980.gadā Valmiera kopā ar citām bijušajām Hanzas pilsētām saņēma uzaicinājumu ierasties uz pirmajām atjaunotās Hanzas dienām Cvollē (Zwolle, Nīderlandē), bet politiskā režīma dēļ tas nebija iespējams. Tomēr pēc četrus gadsimtu pārtraukuma Valmiera tika atkal uzņemta Hanzas pilsētu saimē un kopš 1993.gada tā piedalās Hanzas dienās. Līdzīgi kā tas bija viduslaikos, kad Hanza apzīmēja ne tikai šauru tirgotāju sabiedrību, arī mūsdienās tā saista un maina ikvienu, kas tai ir pietuvināts. *"Hanza vakardien – rītdien būs kaut kas cits"* Rainers Poštels.

Viens no mūsdienu Valmieras mērķiem ir neaizmirst pagātnei, savienot to ar tagadni nākotnei. Lepoties ar to, kas bijām kādreiz un kas esam tagad un būsīm pēc gadiem. Tādēļ arī Hanzai ir liela loma pilsētas tēla veidošanā. 2000.gadā tika uzgleznota Hanzas siena; 2003.gadā Hanzas pilsētu monētu saimei pievienojās arī Valmieras monēta; 2011.gadā Valmiera atguva seno laivu piestātņi, kur, domājams, piestājušas arī tirgotāju laivas viduslaikos.

Hanzas laika liecību un vēstures izpētes rezultātā, tiek veidots saturs jaunajam Valmieras pils kultūrvides centram, atklājot pilsētu laika posmā no 13.gs līdz 18.gs. Ekspozīcija izziņoši un interaktīvi aptvers četras satura tēmas: pilsēta un pilsētnieki; Valmiera un Hanza; Valmieras pils; garīgā dzīve un pasaules uztvere.

Piemēram, Hanzas namiņi, kas ir gan kā tirgošanās vietas, gan paredzētas nelielām izstādēm, radošām darbnīcām pilsētas un muzeja pasākumos. Iegriežoties Valmieras Tūrisma informācijas centrā (Valmieras TIC), ikvienam ir iespēja iejusties tirgotāja veidolā un iegūt savu fotogrāfiju pie Hanzas kuģa – koges. Pilsēta ieguvusi pētījumu par Valmieras vēsturi pilsētu Hanzas laikā.

Muzeja apmeklētājiem ir iespējams piedalīties vairākās izglītojošās programmās, kas attīstījušas projekta laikā:

- Bruņinieku skola, kur iespējams iepazīties ar galvenajām sabiedrības kārtām un iejusties bruņinieka lomā;
- Tējas programma, kas atklāj Latvijā augošu ārstniecisko augu noslēpumus;
- Vēsturisko tērpu spēle "Viduslaiku pilsētas glezna", kur, iepriekš piesakoties, var iepazīties ar viduslaiku tērpu atdarinājumiem.

Valmieras viesiem ir iespēja iepazīties ar viduslaiku sabiedrību, kulināriju un modi arī izglītojošās lekcijās.

Valmieras un apkārtnē novadu restorāni savās ēdienkartēs iekļauj senās garšas mūsdienīgā izpildījumā no vietējiem produktiem un izejvielām.

APĢĒRBS

Katrā vēstures posmā apģērbam bijusi īpaša loma. Ne velti runas mākslas rektora Kvintilāna (c.35 – c.100 AD) radītais teiciens: "Apģērbs rada cilvēku" (*vestis virrum reddit*), izdzīvojis cauri gadsimtiem.

Viduslaiki maldīgi tiek saukti par tumšo vēstures periodu. Tāds priekšstats radies vēlāk, attiecinot to uz cilvēku garīgo tumsonību. Apģērbi, svētki, bruņinieku turnīri attīstījās un vēlajos viduslaikos, laikā, kad Livonijas pilsētas aktīvi darbojās Hanzā, bija ļoti krāšņi un krāsu gammu pārpilni.

Ko valkāja karalis, nevarēja, nedrīkstēja atļauties nēsāt zemnieks un otrādi. Apģērbam bija ļoti liela loma un nozīme. Tas kalpoja kā simbols sabiedrības kārtu dalījumā. Tērpu radīšanai tika izmantots ļoti plašs dabīgo materiālu audumu klāsts, ko darināja gan uz vietas, gan iveda no Austrumiem un Rietumeiropas. Tērpi bija daudzveidīgi, un katrs galms centās izcelties ar kādu modes tendenci. Plaši izmantota vilna, lins, zīds, kokvilna, vadmala jeb tūks, velvets, tafts, damasks, zvērādas. Izmantoja zīda, zelta, sudraba, vilnas, kokvilnas un lina diegus. Apģērbu greznoja stikla pērles un dārgakmeņi. Aizdarei izmantoja metāla, koka, dārgmetālu saspraudes, sprādzes vai adatas.

Hanzas tirgotāji un amatnieki nereti bija turīgi, bet ne dižciltīgas izcelsmes, kas, protams, otrajos izraisīja lielu neapmierinātību. Lai kaut nedaudz ievērotu kārtu atpazīšanas kārtību, tika radīti krāsu, audumu, to kvalitātes un greznošanās ar kažokādām noteikumi. Tie ierobežoja pilsētnieku iespējas ģērbties līdzvērtīgi augstmaņiem. Pilsētās sastapās visu kārtu pārstāvji, arī apģērbu krāsu gamma bija no pelēcīga, zaļa un brūna, kas piederēja zemniekiem un zemākās kārtas pilsētniekiem, līdz zilam un pasteltoņiem, lina un kokvilnas tonim. Zemas kvalitātes vilnas audumi piederēja amatniekiem un vidējās kārtas pilsētniekiem. Augstākās kvalitātes purpura un zelta, zīda un smalkvilnas sarkani, dzeltenī, zili un īpaša toņa zaļi audumi augstmaņiem, rātskungiem un bagātajiem tirgotājiem. Kažokādas nēsāja tikai bagātākie pilsoņi, arī rotas piederēja augstākajiem kārtas pārstāvjiem. Stikla un sudraba rotas atrastas arī Valmierā. Protams, arī pilsētnieki un amatnieki nēsāja rotas, bet tās vairāk pildīja funkcionālu lomu. Nav precīzu ziņu par apģērbu Valmierā, līdzīgi kā citās Livonijas pilsētās. Tomēr zināms, ka ģērbšanās paradumi Hanzas darbības reģionā bija līdzīgi.

Dažādi ģērbšanās likumi sastopami jau kopš Senās Romas laikiem, bet 14.gs. pilsētās šī tendence sasniedza kulmināciju. Lielā mērā to izraisīja pilsētas kā jaunas dzīves telpas nostabilizēšanās. Pilsētai bija savi noteikumi. Galvenais vairs nebija tavs piedzimšanas statuss, bet vai tu biji spējīgs nopelnīt naudu un kaut ko ražot. "*Nauda ir pilsētas kungs*" Žaks le Gofs.

IZKLAIDE UN SADZĪVE

Viduslaiku sabiedrība bija ļoti ticīga un daudz domāja par to, kā nodrošināt sevi ar uzturu, tomēr neizpalika arī dažāda veida izklaides, kas nebūt nebija saistītas ar reliģisku dzīvi. Viduslaiku pilsētā cilvēks iemācījās patiesi smieties un priecāties, jo līdz tam smiešanās tiek uzskatīta par kaut ko ķēmīgu un saistītu ar ļauniem spēkiem. Cilvēki labprāt izklaidējās gan muzicējot, klausoties mūziku, dejojot, spēlējot, gan skatoties teātri. Jaunu lomu ieguva spēlmaņi. Tie bija profesionāli triku meistari, kas prata dziedāt, spēlēt teātri un mūzikas instrumentus, deklamēt utt. Viņi ceļoja no pilsētas uz ciemiem, no vienas pils uz otru bez piesaistes, kā galma muzikanti vienam kungam.

Līdzīgi kā citur Eiropā arī Livonijas iedzīvotāji pazina daudzus svētkus, ko atzīmēja visa kristīgā pasaule. Ikkatri svētki viduslaikos notika ar kārtīgu ēšanu, dzeršanu un izklaidēm. Svētku atzīmēšana parasti izpaudās kā gājieni, karnevāli, gadatirgi, kuri noslēdzās ar teātra izrādi. Visbiežāk minētie svētki Livonijas teritorijā – Lieldienas, vasaras saulgrieži, Miķeļdiena, Marijas debesīs braukšanas svētki, trīs ķēniņu diena. Oktobri īpaši izcēla kā tirgus mēnesi, jo tas ir ražas novākšanas laiks. Lai gan svētkus un ikdienas dzīvi noteica baznīcas kalendārs, Hanzas pilsētās kultūras dzīve bija laicīgāka, jautrības pilna un skaļa.

Pie izklaidēm piederēja arī dažādas galda spēles. Viena no populārākajām bija t.s. kauliņu spēle. 14.gs. ar to bija aizraušies cilvēki visos sabiedrības slāņos, tāpēc baznīca to aizliedza ar likumu. Šāda tipa spēļu kauliņi atrasti arī arheoloģiskajos izrakumos Valmierā: pilī, pilsētas teritorijā un arī tobrīd ārpus pilsētas esošās Lucas muižas teritorijā.

Interesanti, ka šobrīd veiktie pētījumi par Livonijas Hanzas pilsētām ļauj secināt, ka Hanzas pilsētās pielūgta Svētā Anna, kuras dienā tika rīkoti lieli gadatirgi. Valmierā, šķiet, bijuši trīs galvenie tirgi: Sv. Annas dienas, Miķeļa dienas un Sv. Sīmaņa dienas gadatirgi. Pilsētnieks, kurš bija ļoti atkarīgs no tirgus, tiem gatavojās nopietni un ar vērienu. No tirgus bagātības un no tā, cik dažādi tirgotāji ieradās tirgos, bija atkarīgs cik pilns un daudzveidīgs būs pieliekamā kambara saturs.

(Baltazara Rusova 1584.g. Hronika) – „Ordeņkungu, domkungu un muižnieku ikdienas darbi ir – medības, kauliņu un citas spēles, braukšana un jāšana no vienām kāzām uz otrām, no vienām kristībām uz otrām, no vienām vakām uz otrām un no viena gadatirgus uz citu, no vieniem baznīcas svētkiem uz nākamajiem. Lai gan pilis un muižas bija diezgan lielas, tad kāzu un citu godu svētišana notika pilsētās, kur šim mērķim celtas ģildes mājas. Viesi tika ielūgti jau ceturtdaļgada iepriekš pa lielākajai daļai no visas zemes. Spēlmaņi tika izrakstīti arī no citām pilsētām. Uzaicinot spēlmaņus, varēja tikt pie lielas jautrības.”

Mūsdienās ap Sv. Annas dienu tiek svinēti Valmieras pilsētas svētki, kad tiek organizēts plašs tirgus un notiek dažādas aktivitātes gan lieliem, gan maziem. Tuvojoties Sv. Sīmaņa dienai, Valmierā notiek Simjūda gadatirgi, kur piedalās amatnieki ne tikai no Latvijas, bet arī tuvējām kaimiņu zemēm – Igaunijas un Lietuvas. Tirgus dienās notiek dažāda veida kultūras pasākumi un atrakcijas, saglabājot tirgus vislabākās tradīcijas.

KULINĀRIJA

Līdz brīdim, kad 15.gs. beigās Kolumbs sasniedza Amerikas krastus, cilvēki Eiropā nebija pazīstami ar daudziem mūsdienās plaši lietotiem produktiem. Gatavošana bez tomātiem, kartupeļiem, tītara gaļas, cukura un šokolādes mūsdienās ir gluži vai neiedomājama. Līdzīgi kā apģērbiem, arī ēdieniem tika izgatavoti speciāli noteikumi – ko, kurš un cik drīkstēja patērēt.

Pateicoties Hanzas tirgotājiem viduslaikos, daudzi reģionāli ēdieni kļuva plašāk pazīstami. Savos ceļojumos tirgotāji ne tikai iepazinās ar vietējiem ēdieniem un garšvielām, bet pārveda mājās jaunas receptes un nepieciešamos produktus, kuri laika gaitā ieplūda vietējā ēdienkartē. Tā kā bija nepieciešama ilgstoša pārtikas uzglabāšana, jo tirgotāju pārbraucieni gan pa sauszemi, gan ūdensceļiem varēja ilgt vairākas nedēļas, viduslaikos attīstījās konservēšanas prasmes. Iecienītākās metodes bija ēdienus sālīt, kaltēt vai žāvēt.

Nav saglabājusies neviena Valmieras receptu grāmata no viduslaikiem, tomēr pēc ceļotāju aprakstiem un arheoloģiskajiem izrakumiem ir iespējams noteikt, kas bijuši pārtikas produkti un ēdieni, kurus biežāk patērējuši valmierieši un citi Livonijas pilsētu iedzīvotāji.

Pārtikā pārsvarā patērēti graudaugi un pākšaugi (rudzi, mieži, auzas, kvieši, zirņi, pupas, rīsi), gatavojot gan putas, gan biezzupas. Valmierā atrasti arī griķi. Graudus izmantoja ne tikai putru, bet arī dažāda veida maizes un maiziņu cepšanai. Smalkmaizītes un kūkas bija iecienītas. Balta maize bijusi augstākā slāņa diētā, bet rudzu maize paredzēta zemniekiem.

Cilvēki labprāt izmantoja uz vietas pieejamos pārtikas produktus. Lielākā daļa garšvielu tika ievestas un tādēļ bija dārgas. Vēl līdz mūsdienām saglabāties teiciens "Piparotas cenas", kas nāk no Hanzas laikiem, kad pipari patiešām bija vieni no dārgākajām, bet iekārojamākām garšvielām. Cilvēki pazina un labprāt lietoja ingveru, pētersīļus, ķīmenes, mārrutkus, sīpolus, ķiplokus, safrānu, kanēli, salviju, piparmētru, fenheli un dilles. Garša ēdieniem viduslaikos bija saldi skāba un piparota.

Pie ekskluzīvajām precēm pieskaitāms vīns. Iecienītākie – romaneju – Burgundijas vīns, Malvāzijas vīns, klaretu, vispopulārākais reinvīns, dienvīdu augļi un cukurs. Tā saucamos zeltītos ēdienus (ar safrānu vai kariju iesmērēti gaļas ēdieni) drīkstēja ēst tikai dižciltīgie un varēja atļauties tikai turīgākie sabiedrības pārstāvji. Livonijā dzīvojošie ātri vien aptvēra, ka importēt vīnu ir ļoti dārgi un atrada iespēju to pagatavot no vietējām ogām. Arī mūsdienās Latvijā ir populāri vīnu gatavot no dažādām ogām: zemenēm, pilādžiem, kazenēm, avenēm utt. Dienvīdu zemju vīndari dažkārt šos vīnus neuzskata par īstiem vīniem, bet vietējie turpina vēsturisko tradīciju. Dzēra arī alu un medalu. Vēstures avotos maz pieminēti bezalkoholiski dzērieni, piemēram, sulas. Ir ziņas par ūdens dzeršanu un pat par obligātām normām, kādiem amatieriem tīrs ūdens pienākas.

Dažos avotos minēts, ka Hanzas pilsētās audzēja liellopus. Valmierā atrasti ļoti daudz liellopu kauli, kas to apstiprina. Tradicionāli pilsētās plašāk izplatīta bija sīklopu un putnu gaļa. Valmierieši ēduši arī medījumu gaļu, par ko liecina kauli arheoloģiskajos izrakumos. Upes tuvums pilsētu nodrošināja ar zivīm, atrasti platspīļu upes vēži, līdakas, sapali, salates, plauži un asari. Bet atrasti arī jūras zivju skeleti, kas liecina par to, ka pilsētai bijusi pieeja jūras zivīm. Livonijas teritorijā pieejams bijis diezgan plašs zivju klāsts: stores, laši, līdakas, zuši, jūras siģas un līņi, asari un plauži. Siļķes, mencas, domājams, tika ievestas no Ziemeļjūras.

Augļus vairāk lietoja svētkos – āboli, plūmes, bumbieri un skābie ķirši bija pieejamāki šim reģionam. Bet arī šeit bija noteikumi, kādos svētkos un kurš drīkstēja pasniegt kādu augli. Kalpones kāzās bumbierus pasniegt nedrīkstēja. Meža veltes, dažādas ogas kaltēja un veidoja sukādes.

Zaļie salāti nebija nekas svešs arī viduslaikos, tikai izejvielas bija no tā, kas bija vairāk pieejams. Nereti salātus gatavoja no mūsdienu izpratnē tā saucamajām nezālēm: balandām, nātrēm, pievienojot tām garšvielas, piemēram, mandeles. Uzkodas pirms maltītes jeb *apetaizeri* nav moderna tendence. Hanzas ēdienkartē zināms, ka pirms ēšanas ir jāēd cukurotas ķīmenes, jo tas uzlabojot apetīti.

Restorāns "Rātes vārti"

HANZAS PAVĀRU MEISTARSTIĶIS

- rudzu maize,
- 50 g sviesta,
- 50 g pļavu medus,
- mājas saldējums (var izmantot arī veikalā pirktu),
- sezonai atbilstošas ogas.

Kā gatavot?

Maizi sagriež trijstūrīšos un uz pannas cep 50 gramos sviesta. Tad pievieno 50 g medus (tam jābūt maigākam, lai kopā ar maizi veidotos pareizā garšas buķete!) un visu turpina cept, kamēr kārtīgi apbrūnināts.

Liek traukā un pasniedz ar sablenderētu svaigu ogu mērci, kam pievienots nedaudz cukura, un saldējumu. Var izgreznot ar dārza ziediem, piparmētru lapiņām.

Garšu buķeti bagātinās glāze pussausā baltvīna.

Lai labi garšo, un uz tikšanos Hanzas pilsētā Valmierā!